

Breath Act as a Speech Act / ד"ר קרולין ארוניס

April 30, 2020 5:52 pm (Pablo de Haro/Pexels)

"ננשום כבר אחר כך", אנחנו מוצאים את עצמנו לוחשים-חושבים לעצמנו באיזו אינטימיות קיומית חדשה שנוצרה לנו עם מי שנהיינו מאחורי המסכה. חיים בעידן הקורונה הם חיים של חישובים מסוג חדש. אנחנו מחשבים את מקומות הנשימה שלנו באופן טקטי. כבר באפריל 2020 Mbembe קרא להחיל זכות וצו אוניברסליים לנשימה, ללא כללי מדידה, ללא פרקטיקות ניכוס.¹ אבל נשימה הפכה לפריבילגיה. למדנו לחיות בלי לנשום בכל מקום, זמן, או מצב. פיתחנו זה מכבר כישור חדש של תכסנות נשימתית, שרטוט מפות מדומיינות של מקומות וזמנים שאפשר לנשום בהם. אנחנו מקפידים לעקוב אחריהן אחוזי פחד (ואם לא, מקפידים לעקוב אחרינו). למדנו למשל שעדיף לא לנשום מחוץ לבית, בתוך חנויות, כשנתקלים באנשים, גם לא במרפאה, או ליד חברי משפחה מסוימים. בדרך כלל עדיף לנשום רק כשאנחנו לבד, בשקט, מבודדים, בלי שאף אחד רואה או מרגיש. רגעי חסד כאלה הם לא נחלת הכלל. נשימה, וחמור מכך, התעטשות, שיעול, שירה, שריקה, או אנחת ייאוש משחררת, נעלמו זה מכבר מלקסיקון הפה. אלה "פעולות דיבור" (speech acts) (אם נחזור לאוסטיץ²) שלא הקדשנו להן את מלוא תשומת הלב בעבר שלפני הכאוס הפנדמי, לפחות אם לא נמנינו על קבוצת החולים הנשימתיים.

הבעה, במיוחד זו הנשימתית, הפכה תלויה ומותנית בטכנולוגיות. הטכנולוגיה הראשונה היא המסכה—כזו שבאותה עת חוסמת, מסננת, ומגינה. כמו דלת שמגינה עלינו מפני ה"חולי" שמעבר לחומה או לדלת (ראו למשל את החיבור של Siegart אודות הדלת³), או בהמשך למערכות חברתיות ואדריכליות שחוצצות בינינו ומאפשרות שליטה וכניעה, גם על ידי ובפני הממשלה (ראו למשל אצל פוקו⁴). הטכנולוגיה השנייה, שמגלמת פונקציה הפוכה—עוד לפני הטלפון, המסך, וה-Zoom—היא כנראה המרפסת.

¹ ראו: Mbembe, A. (2020). [The Universal Right to Breathe](#). *Critical Inquiry, Posts from the Pandemic*.

² Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford, England: Clarendon Press.

³ ראו: Siegart, B. (2015). *Cultural techniques: grids, filters, doors, and other articulations of the real*. New York: Fordham University Press.

⁴ Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison*. New York: International and Pan-American.

במרפסת הכל חשוף לציבור ומותר בה הכל: לתקשר עם השכנים, לשיר, להתפלל, להניף דגלים, והחשוב מכל – מותר בה לנשום. מול כולם. בלי מסיכה.

Pallasmaa, וגם מאיר דיזינגוף, השוו מבנים ואדריכלות לגוף האדם. עבור Pallasmaa המבנים עצמם הם כמו עור הגוף שמגן עלינו ואשר אנו מתנהלים בתוכו.⁵ דיזינגוף ראה בחלונות את העיניים של הבניין ובמרפסות את בת הצחוק.⁶ לפעמים אני תוהה האם המרפסות עדיין שוחקות להן בתקופת הקורונה? נדמה לי שכן, שהרי הנה העתקנו את פתחי הנשימה שלנו אל המבנים שאנחנו חיים בהם, ואנחנו מצליחים לנשום דרכם ולעתים אפילו לצחוק. בעוד שהדירות והבתים שלנו מבודדים אותנו ומגינים עלינו, בניגוד לסיפור החברתי הידוע אצל פוקו הם דווקא מאפשרים לנו גם "לפרוץ" את הדלת או המסיכה. המרפסת, וגם החלונות ושאר המרחבים הבטוחים שבין הבית לרחוב, הם פתחי האורור שלנו, הם חללי האור והרוח, המשב של החברה. הם מאפשרים לנו לנשום מרחוק, למחוא על הסדר הרפואי-ממשלתי-פנדמי, ולשבש את החסימה של המסיכה, בעודנו אוכפים מערכת חיים שמורה מפני המגיפה. המרפסות באיטליה, ספרד, ישראל, או מונטריאול שבקנדה, הן האסטרטגיה הנשימתית החדשה. הן בלון החמצן.

חינו הבריאותיים והחברתיים החדשים מבוססים על מתווכים שונים ומשונים. המרפסת, שכמעט נשכחה מלבנו, הפכה מחדש למרכז ההתרחשויות ולכלי שבאמצעותו אנחנו מתווכים את עצמנו ואת נשימתנו. אותו מקום לימינאלי, שהיה לסמל של פתיחות ואינטימיות חברתית בהיסטוריה העירונית של מדינות רבות, זה שמאפשר בו בזמן מרחק וקרבה, ערוב בין פרטי לציבורי, וקישור בין היחיד להמון, הפך בתקופת הקורונה למקום אידיאלי של נשימה בציבור ושל חיי קהילה.⁷

כשהמצב הזה יסתיים, ונוכל לחוש רק את ההד של החוויה הכואבת שגזלה את חייהם של רבים מאיתנו וטלטלה את חיינו באופן כה אכזרי, אני מקווה שנוכל לשכוח שנשימה הייתה פעם עניין מחאתי, פעולת דיבור פוליטית, שנסמכה על ארכיטקטורה מורכבת. אני מקווה שנוכל למצוא פתחים נוחים גם כדי לנשום חברתית וכלכלית, כדי לגשר על פערים שנוצרו בינינו, כדי להתמודד עם מי ועם מה שאבדו, וכדי להירפא. אני מנסה לדמיין ימים שבהם אפשר יהיה לשוטט שוב ברחובות בלי מפות מדומיינות של מקומות אסורים לנשימה, ובלי מגיפות ומסיכות. ימים שבהם נביט מלמטה על המרפסת, ונחשוב כמה היא הייתה נוחה ושימושית אי אז, אך כבר כל כך לא נדרשת.

ד"ר קרולין ארוניס היא חוקרת תקשורת ב-Colorado State University ולקראת סיום פוסטדוקטורט במחלקה לתקשורת ב-University of Colorado Boulder. מאמרה אודות לימינאליות אדריכלית ואתיקה תקשורתית של מרפסות ושאר מרחבי מעבר בעיר התפרסם לאחרונה בכתב העת *Cultural Studies* ([Architectural liminality: The communicative ethics of](#))

⁵ ראו: Pallasmaa, J. (2005). *The eyes of the skin: architecture and the senses*. 2nd ed. Chichester: John Wiley & Sons.

⁶ ראו: דיזינגוף, מ. (1934). אל הבונים. בתוך א. דובינסקי (עורך), ספר חוקי בנין ותעשייה. תל אביב: עיריית תל אביב; Aronis, C. (2009). *The balconies of Tel Aviv: Cultural history and urban politics*. Journal of Israel Studies, 14(3), 157–180.

⁷ ראו למשל:

Ynet (8 אפריל, 2020). [ליל הסגר: הישראלים שרו "מה נשתנה" במרפסות](#). Ynet.
Traverso, V. (10 April 2020). [Why Do Balconies Inspire Us?: Balconies have always been designed to captivate and inspire the masses. But amid the coronavirus pandemic, they've taken on a newfound importance](#). BBC.

[balconies and other urban passages](#). היא השלימה את לימודי הדוקטורט שלה במחלקה לתקשורת באוניברסיטה העברית.
carolin.aronis@colorado.edu